

L'EDICIÓ DE NARRATIVA CATALANA
A L'ENTRADA DEL SEGLE XXI
JOSEP LLUCH

1. LA CRISI DEL CANVI DE SEGLE

Durant els anys vuitanta i noranta del segle xx, el sistema editorial del llibre en català va viure una expansió que, en el pas d'un mil·lenni a l'altre, va entrar en crisi. La indústria editorial va descobrir —segurament massa tard— que tenia els peus de fang, que hi havia una desproporció entre la indústria i el mercat, perquè el públic lector català no creixia al ritme que s'havia previst. Aquesta és, en bona part, la història d'una expansió i un replegament.

Per il·lustrar la crisi editorial del canvi de segle, he triat tres indicis que em semblen significatius. El primer va ser la venda de l'editorial Columna a Planeta l'any 1999. Columna, fundada el 1986, va sacsejar i dinamitzar el sector del llibre en català i va tenir un gran protagonisme en la bombolla editorial dels noranta. L'editorial havia arribat a publicar més de 200 novetats anuals, moltes més de les que el mercat podia absorbir i que els editors podien defensar. Els fitxatges a cop de talonari o per premi interposat eren habituals. Però l'editor Miquel Alzueta va saber veure prou a temps que la festa s'estava acabant i que el model de negoci que havien espremut arribava a la fi. Un segon indicati es va donar el 2002, quan «la Caixa» va assumir el comandament del Grup62, amb Rosa Cullell com a consellera delegada, per mirar de fer viable una empresa amb pèrdues, que aviat seria declarada «no estratègica» per l'entitat financera. Dos anys més tard, el tercer indicati: el 2004, Enciclopèdia Catalana, ofegada pels deutes, es va haver de vendre la seu social, la casa Garriga Nogués del carrer Diputació, i va buscar acollida en uns locals al capdavant del districte 22@. Són tres crisis que afecten les tres potes de l'actual Grup62, refundat el gener del 2007, quan Planeta i Enciclopèdia Catalana van aportar el capital

que necessitava el Grup, juntament amb els segells Columna d'una banda, i Proa i Pòrtic de l'altra.

Caldria tenir en compte el marc social, econòmic i polític en què es va formar la bombolla de què parlàvem. Veníem d'una relativa bonança econòmica, de la recuperació de les institucions polítiques per part del catalanisme, de l'aparició i consolidació dels primers mitjans de comunicació de masses en la nostra llengua i, sobretot, de la introducció del català a l'ensenyament. En aquestes condicions, el llibre en català va tenir un creixement notori que en alguns moments es va creure que seria continu i qui sap si imparabile.

2. EL MIRATGE DE LA NORMALITAT

Per posar un exemple de com ja als anys vuitanta s'iniciava aquell relatiu *boom*, vegem el projecte de les col·leccions de clàssics catalans i universals que Edicions 62, gràcies a la col·laboració activa de La Caixa, va publicar a partir del 1978. Em refereixo a la MOLC («Les Millors Obres de la Literatura Catalana»), la MOLU («Les Millors Obres de la Literatura Universal») i, posteriorment, la MOLU del segle XX. La MOLC —prevista per a 100 títols que es van allargar fins a 125—, va arribar a tenir 35.000 subscriptors. Aquesta combinació de col·laboració institucional amb èxit popular va fer la felicitat completa dels editors. Completa per bé que temporal.

Bona part dels compradors i subscriptors d'aquestes col·leccions era el mateix públic resistencialista que provenia de l'oposició a la negra nit del franquisme o de la penombra de la transició i que sustentava, també, altres edicions d'ambició cultural i vocació patriòtica. Es tractava d'un grup de compradors prou nombrós que feia una certa suplència civil en un país sense institucions pròpies. Per entendre'ns, es tractava del client subscript a grans obres que editava amb èxit Enciclopèdia Catalana: la *Gran Enciclopèdia*, la *Història Natural dels Països Catalans*, la *Catalunya Romànica*, etcètera. Era també el perfil dels 1.500 subscriptors que, a finals dels anys vuitanta, sostenien la col·lecció «A Tot Vent» d'Edicions Proa. Una xifra de subscriptors que es va esllanguir en no gaires anys d'una manera inexorable.

Restituïda i consolidada la democràcia, no només caixes d'estalvi, sinó ajuntaments, consells comarcals i diverses entitats públiques i privades van crear i dotar una gran quantitat de certàmens literaris, com una manera fàcil i potser agraïda d'ajudar a promoure les lletres catalanes. Centenars de premis de narrativa i poesia es van instituir per tot el territori, en un ritme que només ha afluïtat una mica aquests últims anys. Al costat d'això, es van engegar una bona colla de coedicions de llibres o de col·leccions senceres amb entitats com la Fílmoteca de Catalunya, la Universitat Oberta de Catalunya, l'Ajuntament de Barcelona o tantes altres. Molts d'aquests llibres guardonats o coeditats arribaven a les llibreries sense cap estratègia per seduir ni el llibreter ni el visitant de les llibreries. La viabilitat econòmica es jugava en un altre terreny.

En aquells anys, la implantació de l'anomenat «suport genèric», és a dir les subvencions al llibre en català van oferir als editors un coixí protector força generalitzat, que van aprofitar per publicar llibres que d'altra manera no haurien passat mai per la impremta. Massa sovint, es tractava de llibres que feien un pas breu per les taules de les llibreries, com un simple tràmit abans de tornar als magatzems.

Naturalment, l'ensenyament en català, amb lectures obligatòries i recomanades, va generar —a part d'una sobtada expansió de la literatura infantil i juvenil en la nostra llengua—, grans vendes de determinats títols i unes col·leccions de butxaca orientades, per damunt de tot, a l'ensenyament, que era on hi havia la demanda més viva i urgent de llibres a bon preu.

A la primera meitat dels vuitanta, l'editorial Laia va crear la col·lecció «Les Eines de Butxaca», amb autors com ara Narcís Oller, Jacint Verdaguer, Raimon Casellas... És clar que la col·lecció no apel·lava al públic lector de novel·la contemporània, sinó a l'ensenyament. La col·lecció de butxaca d'Edicions 62, «El Cangur», es va iniciar el 1974, però no va agafar volada fins als anys noranta, quan es va crear la sèrie anomenada «El Cangur Plus», amb llibres que incorporaven materials didàctics pensats per a les aules. Per posar un altre exemple, l'any 1995 Edicions Proa va iniciar una col·lecció de butxaca amb poca fortuna, però quatre anys més tard, en canvi, va reeixir de ple amb la col·lecció denominada «Les Eines de Proa», obertament orientada a l'ensenyament.

L'aparició de TV3 l'any 1984 també va representar una sacsejada en el món del llibre en català. No només per la familiaritat de l'ús del català en el gènere de la ficció, sinó també en el consum de determinats llibres. Recordem l'èxit esclatant de l'edició dels monòlegs d'Andreu Buenafuente, però també les adaptacions literàries de sèries com *Poble Nou* (1994), *Secrets de família* (1995) per Maria-Mercè Roca, *Nissaga de poder* (1996) per Hermínia Mas i Josep Francesc Delgado, *El cor de la ciutat* (2001) per Ramon Solsona, etcètera. L'èxit d'aquestes adaptacions va anar declinant, però van contribuir a crear o a recuperar un públic de narrativa popular en català.

Finalment, a finals dels noranta, van aparèixer les primeres col·leccions de quiosc en català, amb tiratges importants. El 2004, per exemple, es van distribuir pels quioscos de Catalunya 30.000 i 20.000 exemplars respectivament de novel·les amb tots els atributs literaris, com *Societat limitada*, de Ferran Torrent, i *Pa negre*, d'Emili Teixidor. Va ser una de les últimes grans iniciatives per un canal de venda que ja fa anys que ha deixat de funcionar.

3. COL·LECCIONS NOVES, AUTORS NOUS

L'actual emergència de petites editorials dinàmiques té un precedent als anys vuitanta del segle passat amb cases d'edició d'una dimensió mitjana. La Magrana, fundada el 1975, va adquirir un gran protagonisme a les dècades dels vuitanta i noranta, amb autors de la importància de Jesús Moncada, Maria Barbal i Joan-Lluís Lluís. L'editorial Empúries, fundada el 1986, va apostar per narradors com Josep Maria Fonalleras o Biel Mesquida. Als mateixos anys vuitanta, Eumo, de Vic, va arrencar una col·lecció de narrativa on van descobrir narradors com Lluís-Anton Baulenas. Edicions Tres i Quatre, de València, fundada el 1975, va créixer durant la Transició amb una bona colla de narradors valencians, com Joan Francesc Mira, Isa Tròlec i els primers títols de Ferran Torrent. La Campana, del 1986, es pot anotar, entre els seus nombrosos mèrits, la descoberta d'Albert Sánchez Piñol.

Però ben segur que el paper més transcendental el van tenir els Quaderns Crema. L'editorial fundada l'any 1979 per Jaume Vallcor-

ba va reunir una nòmina de narradors de gran repercussió literària i popular —Quim Monzó, Sergi Pàmies, Ramon Solsona, Empar Moliner, Ferran Torrent, Francesc Serés— i va aconseguir fer bandera d'una marca absolutament identificable, present i influent que va perdre força durant la primera dècada del segle XXI.

L'any 1980, Planeta es va afegir a l'onada de narrativa catalana amb la creació de la col·lecció «Ramon Llull» i, poc després, amb la convocatòria del premi amb el mateix nom, que els primers anys mostrava un palmarès certament singular: Joan Perucho, Ramon Folch i Camarasa i Pere Gimferrer, nascuts respectivament el 1920, 1926 i el 1945. En aquell moment, la guerra de Planeta era un altra.

Aquestes editorials i col·leccions es van desenvolupar, mentre Edicions 62 semblava estabornida per l'èxit de les MOLC i MOLU o, si més no, poc atenta a les noves generacions d'escriptors. El relleu de la generació dels setanta es va produir al marge d'Edicions 62 i Proa.

4. LA PROFESSIONALITZACIÓ

L'aspiració a professionalitzar-se com a escriptors va començar a semblar viable. La premsa vivia encara un bon moment i buscava col·laboradors. La ràdio va incorporar intervencions regulars de narradors com Quim Monzó o Sergi Pàmies. La televisió i la naixent indústria audiovisual en català reclamava la col·laboració de guionistes com Jaume Cabré. Alguns novel·listes feien incursions en la literatura de gènere, en guions audiovisuals, en adaptacions diverses. Tot plegat com una manera de professionalitzar-se a través de l'escriptura. Col·leccions juvenils incorporaven regularment novel·les d'escriptors que provaven sort entre els joves. El fenomen va tenir prou importància perquè s'acabés aplicant el terme «literatura d'institut» a certes novel·les.

Durant la primera meitat dels vuitanta, els Cabré, Rendé, Fuster, Oliver, etc., van publicar —sota el nom d'Ofèlia Dracs— llibres de literatura eròtica, de misteri i terror, policíaca i de ciència-ficció. El primer —*Deu pometes té el pomer*, premi La Sonrisa Vertical— va tenir un èxit sorprenent. Aquesta era una iniciativa feta amb la volun-

tat de divertir-se i de divertir, però també d'esbotzar la gàbia culturalista en què havien quedat confinades les lletres catalanes.

La via va fer un cert forat, no només amb la publicació d'altres llibres col·lectius i d'alguns èxits sonats —com els anònims *Quaderns d'en Marc* o *Amorrada al piló*, de Maria Jaén—, sinó també amb la creació de col·leccions de narrativa eròtica com «La Piga», de Pòrtic, i «La Marrana», de la Magrana, o de col·leccions de literatura criminal com «La Negra», de La Magrana, que —a diferència de «La Cua de Palla» d'Edicions 62— tenia un predomini d'autors catalans.

En aquell context esperançat, van créixer novel·listes com Ferran Torrent, Lluís-Anton Baulenas, Maria de la Pau Janer, Isabel-Clara Simó, Alfred Bosch i Maria-Mercè Roca, que l'editorial Columna va saber detectar i impulsar. Gairebé tots van rebre el premi Sant Jordi durant els anys noranta, el període en què estava dotat per Enciclopèdia Catalana —que en feia una edició per a subscriptors— i que explotava comercialment Columna. Les obres d'aquests novel·listes van connectar amb un públic ampli d'una manera força immediata.

Les expectatives eren altes i s'esperava que la normalització lingüística, l'ensenyament i la televisió en català acabarien d'empènyer el carro. Els editors més audaçs se sentien forts per fer ofertes econòmiques cada vegada més elevades a escriptors de la competència. Alguns saltaven d'una editorial a l'altra, amb el ganxo d'un premi o simplement amb l'oferta d'un taló. D'altres, fins i tot, estaven a sou d'un segell. Però, de fet, les editorials es barallaven per un mercat que amb prou feines creixia.

5. L'ANOMALIA DELS PREMIS LITERARIS

Durant el canvi de segle, van canviar les tornes: les col·leccions de novel·la que havien crescut a finals del segle passat, com les esmentades de La Magrana, *Empúries*, *Tres i Quatre*, *Eumo* i els *Quaderns Crema*, van perdre empenta. L'aportació de novel·les catalanes d'interès d'aquests segells va minvar significativament. A part dels problemes de model de negoci que pugui comportar no ser ni una casa gaire gran ni gaire petita i altres factors que fan de mal generalitzar, podrí-

em afirmar que l'agressivitat en la política de premis de Columna, Proa i Edicions 62 hi van tenir un paper. En pocs anys vam veure com escriptors de la importància de Ferran Torrent, Maria Barbal, Miquel de Palol i Imma Monsó, per exemple, canviaven d'editorial, sovint amb l'esquer d'un premi a obra inèdita.

D'entrada, la primera anomalia dels premis literaris a casa nostra és l'abundància desproporcionada. L'elevat nombre de novel·les o llibres de narrativa que han arribat i arriben a les llibreries a causa d'un guardó a obra inèdita convocat per l'editorial o alguna institució. Ara mateix hi ha més de mil premis literaris a obra inèdita en actiu, sumant-hi tots els gèneres. És obvi que no hi ha prou bones obres literàries per donar sentit a tants certàmens, sobretot si tenim en compte que la majoria de premis incorporen a les bases la publicació de l'obra guanyadora, previ acord amb una editorial o altra.

En alguns casos són llibres impresos sense altra lectura prèvia que la del jurat i la del corrector lingüístic i distribuïts sense convicció. Aquesta pràctica ha generat una ombra de sospita sobre el sistema editorial, però també —i això és més perillós— sobre el nivell de les nostres lletres.

Per comprendre la magnitud del fenomen, poso un exemple: durant la primera dècada del segle XXI, Edicions Proa publicava catorze premis de narrativa: el Sant Jordi, el Mercè Rodoreda, el Pere Calders del Departament d'Ensenyament, el Pin i Soler de Tarragona, el Ciutat de Palma (en coedició amb Moll), el Vent de Port de Tresp, El Lector de L'Odissea de Vilafranca del Penedès, el Roc Boronat de l'ONCE, el premi El Temps de les Cireres de Serós, el premi de narrativa de Sant Just Desvern, el Bar Cafè 1929 de Banyoles, el Ciutat de Badalona, el Carlemany (alternat amb Columna), el Recull de Blanes.

Aquest patró de funcionament, que Proa ha abandonat, encara és ben viu en diverses editorials mitjanes i petites del País Valencià i de les Illes. Les circumstàncies d'aquests territoris potser fan que els avantatges pesin més que no els inconvenients. A parer meu, és un model més útil per a la subsistència que per a l'expansió. L'editorial Bromera, d'Alzira, per exemple, publica més d'una dotzena de premis literaris cada any.

6. EL PERFIL ES DESDIBUIXA

Durant els anys del creixement, la majoria d'editorials havien anat diversificat la seva oferta. Totes volien tenir un peu en la narrativa contemporània, un peu en els clàssics de tots els temps, un altre en l'ensenyament, un altre en el públic juvenil, també en el best-seller internacional, en els llibres de viatges, en els llibres de «mediàtics», etcètera. En un mercat petit com el català, semblava que la manera de créixer —o simplement de sobreviure— era diversificar l'oferta, tocar totes les tecles, esdevenir editorials generalistes.

Si d'una banda s'obrien col·leccions ben diverses, d'una altra s'apostava també per llibres que apel·lessin a un espectre de públic ben ampli. Es traslladava el concepte de «cine familiar» al món del llibre. L'ideal era la novel·la que pogués ser objecte de regal per a un perfil ben divers, sense risc de ser considerada inadequada per a ningú.

En el canvi de segle, a més, es produeix un fenomen que afegeix incertesa, inseguretats i desconfiança en el lector. La tendència no és exclusiva del nostre país, però la nostra edició la va accentuar. El 1995, per exemple, la col·lecció «A Tot Vent» de Proa va acollir *L'Alquimista*, de Paulo Coelho. El 1998, «El Balanci» d'Edicions 62 va fer el mateix amb *El diari de Bridget Jones*, de Helen Fielding. El 2003 la col·lecció «Narrativa» d'Empúries va publicar *El codi Da Vinci*, de Dan Brown. Eren pràctiques noves. És veritat que el relat de la postmodernitat donava una coartada a operacions comercials com aquesta. Però el cas és que van contribuir a despistar lectors i llibreters i també a esborrar el perfil de col·leccions i segells.

El disseny de les col·leccions també s'havia desdibuixat. Fins i tot la marca editorial. Amb una mirada ràpida, un no sabia quina editorial hi havia darrere de cada llibre: Edicions 62, La Magrana, Columna, Proa, Cossetània? Tots els llibres s'assemblaven a ells mateixos i prou. Semblava que la marca de col·lecció i de segell editorial molestessin. D'una banda, la tradició era vista com un llast. Com a exemple, el vaixell de la col·lecció «A Tot Vent», dibuixat per Josep Obiols, va desaparèixer dels llibres perquè feia «antic». D'altra banda, també s'estava esborrant, s'estava amagant, l'editor, el responsable. Les editorials renunciaven a exercir com a prescriptores. Si tenien anys a l'es-

quena tenien por de ser poc «modernes». En aquest context, destaquem una excepció significativa: els Quaderns Crema. Qui sap si perquè ja van néixer durant l'autodenominada «modernitat», el cas és que els Crema van ser sempre fidels a la seva singular imatge de marca, com un gest d'autoritat i d'orgull.

Recordem el cas del disseny de dues col·leccions emblemàtiques de narrativa catalana: «A Tot Vent» i el «Club dels Novel·listes». La primera, de Proa, als anys noranta va perdre el color carbassa distintiu —distintiu des del 1928!—. Encara uns anys després, aquesta col·lecció va ser relegada comercialment a favor de l'anomenada col·lecció «Beta», sense marca editorial clara ni personalitat pròpia. A «Beta» es van publicar els premis Sant Jordi dels anys 1999, 2000 i 2001; no era, per tant, una col·lecció menor. L'altra col·lecció, de Club Editor, va renunciar al disseny esquemàtic característic en la represa de l'any 2005. Es van fer diversos tempteigs relativament anodins i vuit anys més tard va recuperar el disseny inicial amb una celebració general per part de llibreters, periodistes i lectors.

7. ATERRATGE FORÇÓS

Tot i els indicis reiterats, ningú no semblava veure que la terra s'esquerdava sota els peus del món editorial català. La crisi del primer Grup62 —constituït per Edicions 62 i Empúries— era un fet, i demanava una reacció urgent, però només Planeta estava disposada a comprar-lo. El catalanisme cultural i polític va pressionar Enciclopèdia Catalana perquè participés en l'operació de rescat de 62. De manera que Planeta, Enciclopèdia i «la Caixa» van passar a ser, a parts iguals, els nous propietaris d'un Grup62, amb la incorporació de Columna, Proa i Pòrtic. Tot plegat semblava fet amb presses, a remolc dels esdeveniments, sense haver meditat prou ni les possibilitats ni els riscos de la jugada. El cas és que, el gener del 2007, quatre segells importants de narrativa catalana es van trobar sota un mateix paraigua: Columna, Edicions 62, Empúries i Proa.

Si durant els primers cinc anys tots quatre semblaven competir entre ells seguint la dinàmica anterior, amb el temps es van anar repartint el terreny, amb un ull posat en la tradició de cada segell i un altre

en l'espai que ofería el sistema editorial del moment. Això ha permès que dins el Grup62 es publiquin novel·les d'ambició literària per a un públic culte, narrativa comercial més efímera i provatures de noves veus. L'existència de perfils diversos dins del mateix Grup va facilitar, per exemple, que Proa deixés d'alimentar la col·lecció «Beta», menys exigent. O que Columna renunciés a edicions de caràcter més culturalista, com el volum del 2000 *Tots els contes* de Ramon Vinyes, el «sabio catalán» de García Márquez.

En l'operació del nou Grup62, qui va manifestar més incomoditat és Enciclopèdia Catalana. Un cop «la Caixa» va sortir del negoci, Enciclopèdia va quedar en minoria respecte a Planeta. Va intentar sense èxit recuperar els seus segells i el 2016 va decidir crear Catedral i Rata, dels quals parlarem més endavant. Per altra part, aquest 2018 Enciclopèdia ha aconseguit la confiança d'Òmnium Cultural per publicar el premi Sant Jordi durant els pròxims tres anys. El premi Sant Jordi passa, per tant, de Proa a Enciclopèdia, la seva antiga casa mare.

Respecte a la política de premis literaris, el Grup62 ha renunciat a certàmens que no oferien prou garanties comercials o literàries. Alguns han anat a parar a mans d'editorials que han sabut dotar-los de sentit, com pot ser el cas del premi Pin i Soler de Tarragona, que ha saltat de Columna a Angle, o el del premi Roc Boronat de l'ONCE, que ha saltat de Proa a Amsterdam.

8. LA REACCIÓ

El caràcter impersonal de l'oferta de les editorials tradicionals i més grans, la pèrdua de perfil propi de les col·leccions i dels segells editorials, l'absència de la figura de l'editor compromès, la confusió de nivells literaris, la sospita generada per l'excés de premis i la necessitat d'accelerar la renovació generacional són factors que han contribuït a l'emergència de petites editorials a partir del 2010. També l'aprimament del sector ha fet que algunes vocacions d'editor s'haguessin de desenvolupar al marge de les cases editores existents.

Les petites editorials nascudes abans del 2010 —Angle (del 1992), Cossetània (del 1996) o Meteora (del 2000)— tendien encara a adop-

tar el model generalista i més impersonal de les més grans: col·leccions diverses, un disseny de marca relativament lax i canviant i la voluntat de no renunciar a cap sector del públic. No són editorials que hagin nascut com a reacció al model anterior.

Com tampoc no és aquest el cas de l'ambiciós Grup Cultura 03 —nascut el 2003 i batejat el 2016 com a Som—, amb la voluntat de ser un grup de comunicació global, amb revistes, productores audiovisuals i dos segells editorials: Amsterdam per a la ficció i Ara Llibres per a la no-ficció. Amsterdam es va presentar amb un eclecticisme molt propi d'aquells anys i amb un esforç notable per trobar nous autors —sovint entre rostres populars— i de buscar un públic jove i modern.

És a partir del 2010 que les noves i petites cases editorials, que havien detectat alguns problemes que nosaltres hem mirat d'exposar abans, han mostrat una especialització més gran i una imatge de marca més identificativa. Fan èmfasi en l'aposta personal de l'editor, sovint en uns termes carregats d'emotivitat que es vehiculen a les xarxes socials de tu a tu, de manera personal, interactuant amb lectors i llibreters. Es tractava de retrobar una credibilitat que s'havia posat en crisi.

L'editorial Males Herbes, fundada l'any 2012, fa una declaració de principis a favor d'obres que s'escapin, en paraules seves, «del cànon realista predominant en la literatura catalana», i declaren sentir-se a gust en «territoris com la sàtira, el realisme màgic, la prosa experimental, el neogrotesc, la ciència-ficció, el terror, el surrealisme o qualsevol altre tipus de prosa que assumeixi el risc de crear el seu propi món i el seu propi llenguatge». Els seus llibres, petits, verds i amb disseny de coberta singular, s'identifiquen de seguida. Proposen un nou cànon de la narrativa catalana amb autors de diverses generacions, com David Gálvez, Josep Maria Argemí, Antoni Munné-Jordà o Miquel Àngel Riera. El 2018 han editat el llibre *Savis, bojós i difunts*, una antologia de contes del modernisme decadentista català, que fa gairebé la funció de manifest sis anys més tard. Quan un compra un llibre de Males herbes, un sap què compra.

L'Altra, fundada el 2014, es presenta amb un disseny molt identificatiu i mostra un perfil clarament generacional —en part alimentat per l'edició del premi Documenta per a autors de menys de 35 anys— i també una sensibilitat feminista. També les Edicions del Periscopi

(2012) ofereixen llibres amb un aspecte físic reconeixible i expliciten a la web la seva «voluntat de cercar més enllà d'allò que és evident», fent honor al nom del segell, «el periscopi». La proposta d'autors també té un caràcter generacional, per bé que cal saber fins a quin punt és voluntari o forçat per les circumstàncies que acompanyen un segell nou. Labreu edicions, que va néixer el 2004 com una editorial força centrada en la poesia, anuncia: «En narrativa, pretenem donar a conèixer nous valors joves, arriscats, innovadors, sorprenents i de qualitat que comencen a treure el cap en el nostre àmbit lingüístic». En tots aquests casos, la forta identitat, tant de catàleg com de disseny, busca la complicitat, la identificació, l'adhesió i gairebé proposa la creació d'una comunitat entre autor, editor i lectors.

També hi ha hagut segells nous que han seguit altres camins, com Comanegra, de 2007, amb un ventall de col·leccions molt variat, amb llibres de format i aspecte molt divers i amb una gran feina de col·laboració amb institucions, com l'Ajuntament de Barcelona, l'Institut del Teatre, etc.

En el cas d'Enciclopèdia Catalana es va optar per dues vies amb dos segells: Catedral, de llibres molt diversos que busquen l'impacte comercial de manera individual, i Rata, que té una identitat molt marcada, una voluntat d'exigència literària i un compromís molt personal de l'editor. El web de Rata ho expressa en aquests termes: «Volem llibres escrits des de la necessitat. Llibres escrits des de la ràbia. Llibres sense concessions». El volum fundacional del segell va ser una antologia de narrativa breu que duia el títol *Risc* i el següent text promocional: «*Risc* és més que un recull de contes. És un grup d'autors i autores que han posat la vida al servei de la paraula. *Risc* és jugar-se-la amb el text». La tria de narradors, tanmateix, abraçava diverses generacions; de Maria Barbal a Sebastià Portell, passant per Eduard Marqués o Mar Bosch.

De les editorials ja existents, s'han fet un espai Edicions de 1984, fundada el mateix any del nom, o Club Editor (fundada el 1959 per Joan Sales i represa per Maria Bohigas el 2005). En tots dos casos, han apostat pel rigor literari i una identitat forta i evident.

Capítol a part són les editorials de literatura en castellà que últimament han tret col·leccions amb narradors catalans. La que ho ha fet

amb més determinació és Anagrama, que el 2014 va llançar la col·lecció «Llibres Anagrama», acompanyada des del 2016 pel premi de novel·la del mateix nom, que de moment ha distingit quatre autors d'entre trenta i quaranta anys.

Naturalment, la multinacional més important del llibre no s'ha quedat al marge del negoci de la narrativa catalana. Em refereixo al grup Penguin Random House, que amb el segell Rosa dels Vents ha publicat llibres d'autors populars i també novel·les de clara vocació comercial, sovint versions catalanes de títols originals en castellà. Aquesta és una pràctica que va encetar Columna el 2001 amb *Mentre vivim*, de Maruja Torres, i que ha tingut una continuïtat que pot distorsionar la recepció de la literatura catalana.

9. CLOENDA

L'edició de narrativa catalana ha canviat prou en relativament pocs anys, perquè el context polític, social i cultural també ho ha fet. Malgrat alguns errors i moltes dificultats, els editors s'han anat adaptant a les circumstàncies i, entre tots, ofereixen un ventall prou ampli per a un públic que ha de créixer. El relleu generacional té vies per expressar-se i, ara mateix, són alguns autors veterans els que es podrien quedar fora de joc. També algunes col·leccions podrien quedar fora de joc si no tenen una raó de ser, si no aporten res. Com que tant el context social com el sistema editorial és variable, cal preguntar-se periòdicament per la funció que fan cada títol, cada col·lecció i cada editorial.